

26. Mayor, Eric. (2015) Gender roles and traits in stress and health. *Frontiers in Psychology*, вип. 6. DOI.org (Crossref), <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.00779>.
27. Medically reviewed by N. Simay Gökbayrak, PhD - By Jayne Leonard (2021) «What Are the Psychological Effects of Gender Inequality?» <https://www.medicalnewstoday.com/articles/psychological-effects-of-gender-inequality>.
28. Ryff, C., & Singer B. (1998) The contours of positive human health // *Psychological Inquiry*. Vol. 9. 719-727.
29. Shatilova, O., Sobolieva, T., & Vostryakov, O. (2021). Gender equality in the energy sector: Analysis and empowerment. *Polityka Energetyczna – Energy Policy Journal*, 24(4), 19–42. <https://doi.org/10.33223/epj/143505>
30. Swift, J. (2019). Gender equality supports happiness and well-being. *Gender Policy Report*. <https://genderpolicyreport.umn.edu/gender-equality-supports-happiness>
31. Vigod, S. N., & Rochon P. A. (2020) The Impact of Gender Discrimination on a Woman’s Mental Health. *EClinicalMedicine*, вип. 20, 100311. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100311>

Колодка А.В., студентка МП-2
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
a.kolodka@ukma.edu.ua

Наукова керівниця: **Романова Н.Ф.**, кандидат педагогічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
natalia.romanova@ukma.edu.ua

СУЧАСНИЙ СТАН ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК В УМОВАХ ВІЙНИ

Більше третини жінок у всьому світі зазнають різних форм насильства протягом свого життя, в тому числі й гендерно-зумовленого насильства (далі - ГЗН), яке спрямоване проти особи через її гендерну належність (Підтримка людей, які пережили гендерно зумовлене насильство, 2022). Щодо України, то за оцінками UNFPA, близько 3,6 млн українських громадян різного віку потребують допомоги із запобігання та протидії ГЗН (Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні, 2023). Ситуація суттєво погіршилася через повномасштабну війну з РФ, коли наша країна зіштовхнулася із безпрецедентним рівнем насильства різних форм та видів. Найбільш вразливою групою до ГЗН науковці називають жінок віком 25-59 років (67%), доволі високий відсоток серед жінок віком від 60 років (21%), також виявлено значну кількість таких випадків серед дівчат у віці 18-24 років (8%). Більше того, зафіксовано випадки, коли одна й та ж жінка може зазнавати насильства різних видів (Brave&Safe, 2023).

До найбільш поширених форм ГЗН відносять домашнє та сексуальне насильство, які суттєво зросли за останній рік. Наприклад, тільки у січні 2024 року було зареєстровано 435 випадків домашнього насильства, що майже вдвічі більше, ніж у січні минулого року

(Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні, 2024). За даними Офісу Генерального прокурора, станом на 11.08.2023 р. зафіксовано 146 випадків сексуального насильства, скоєного російськими військовими злочинцями, але розкрито лише 64 таких факти. Особливо слід зазначити про слабку роль у процесі підтвердження випадків сексуального насильства з боку моніторингової місії ООН з прав людини в Україні. Хоча вони повідомляли про збільшення випадків сексуального насильства, пов'язаного з війною, але не змогли підтвердити жодного такого випадку, що утруднює процес оприлюднення скоєних злочинів з ГЗН та прийняття заходів з протидії з боку міжнародної спільноти (Подолання насильства щодо жінок та дівчат, 2022).

Війна в Україні призвела до зростання рівня бідності по всій країні, однак це більше впливає на жінок, ніж на чоловіків. Жінки мають нижчу заробітну плату й менш захищену зайнятість порівняно з чоловіками, багато жінок працюють неповний робочий день, щоб доглядати за дітьми та старшими членами родини. Крім того, жінки віком від 60 років доволі часто отримують меншу пенсію порівняно з чоловіками. Такі чинники, як відсутність документів про цивільний стан, маргіналізація за національною ознакою, мовні бар'єри та неграмотність посилюють труднощі для жінок із ромських громад. Тобто ГЗН тісно пов'язане з дискримінацією, нерівністю за ознакою статі, за приналежністю до іншої ідентичності, що разом створює перешкоди для жінок та маргіналізованих груп. Найбільш вразливими групами до ГЗН науковці називають: ВПО, осіб з інвалідністю, жінок без документів (зокрема, ромських жінок), людей похилого віку (особливо жінок віком від 70 років), ЛГБТКІ+ (Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні, 2023).

Отже, протидія ГЗН в умовах війни потребує комплексного підходу. Необхідно забезпечити ефективний захист прав жінок, внести зміни у механізми правової відповідальності за насильство, а також забезпечити доступ до медичної, психологічної та соціальної підтримки для самих постраждалих жінок. Одним із найважливіших міжнародно-правових документів у сфері протидії ГЗН є Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством щодо жінок і домашнім насильством, що була ратифікована в Україні у 2022 р. Очевидно, що застосування міжнародних стандартів, таких, як Стамбульська конвенція, в поєднанні з ефективними національними стратегіями є критичними для гарантування безпеки та захисту жінок в умовах війни.

Підсумовуючи, можна сказати, що глибокі соціальні та психологічні наслідки ГЗН в умовах війни ставлять під загрозу не лише саму безпеку та гідність жінок, але й стабільність суспільства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Analytical study focusing on gender-based and sexual violence in relation to transitional justice, 2014, URL: <https://www.refworld.org/docid/55c88ef04.html>
2. Brave&Safe: від гендерно зумовленого насильства в Україні страждають жінки: кожна п'ята - старша 60 років, 2023. URL: <https://apostrophe.ua/ua/news/society/2023-07-14/bravesafe-ot-genderno-obuslovlennogo-nasiliya-v-ukraine-stradayut-zhenschiny-kazhdaya-pyataya--starshe-60-let/300874>
3. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 995_207 від 06.10.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207
4. Оперативний гендерний аналіз ситуації в Україні, 2023. URL: https://careevaluations.org/wp-content/uploads/RGA_Ukraine_2023_UKRAINE_UKR.pdf
5. Підтримка людей, які пережили гендерно зумовлене насильство, 2022. URL: https://www.unicef.org/ukraine/media/28041/file/GBV-booklet_A4.pdf
6. Подолання насильства щодо жінок та дівчат, 2022. URL: <https://ukraine.unwomen.org/uk/shcho-my-robymo/podolannya-nasylstva-shchodo-zhinok-ta-divchat>
7. Рекордну кількість справ про домашнє насильство зареєстрували у 2024 році, 2024. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/domestic-violence-2023>
8. Сексуальне насильство на окупованих територіях - елемент тероризму і пригнічення спротиву. Як покарати злочинців?, 2023. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3747968-seksualne-nasilstvo-na-okupovanih-teritoriah-element-terorizmu-i-prignicenna-sprotivu-ak-pokarati-zlocinciv.html?fbclid=IwAR3tZSsv-7BkXbUrTnERrNZ5a0Qkyn-RF9zxRiLJOZHs6rfcsLpQIZVVSCO>

Чермних А. О., студентка БП-3
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
anna.chermnykh@ukma.edu.ua

Ростовська Т. В., магістр соціальної роботи,
старша викладачка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська Академія»
t.rostovska@ukma.edu.ua

ПРОТИДІЯ СЕКСУАЛЬНІЙ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТА НАРУЗІ В МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ

Сексуальна експлуатація та наруга (далі – СЕН) є важливою проблемою в Україні та закордоном. За визначенням, поданим в Emergency Handbook від УВКБ ООН, сексуальною експлуатацією називають будь-яке фактичне зловживання або спроба зловживання вразливим становищем, різною владою чи довірою в сексуальних цілях, включаючи, але не обмежуючись, отримання грошової, соціальної чи політичної вигоди від сексуальної експлуатації іншої особи. Сексуальне насильство означає фактичне або загрозливе фізичне втручання сексуального характеру, силою чи за нерівних чи примусових умов (Emergency Handbook, 2023). Тож до груп ризику може потрапити людина будь-якого віку та статі, яка